

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний авіаційний університет
Факультет економіки та бізнес-адміністрування
Кафедра економіки та бізнес-технологій

УЗГОДЖЕНО
 Декан ФЕБА
 _____ С. Петровська
 «02» 12 2019 р.

ЗАТВЕРДЖУЮ
 Проректор з навчальної роботи
 _____ А. Гудманян
 _____ 2019 р.

Система менеджменту якості

РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни
«Управління підприємницькими ризиками»

Галузь знань 07 Управління та адміністрування
 Спеціальність: 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність
 Освітньо-професійна програма: Підприємництво та бізнес-технології
 Підприємницька діяльність в авіації

Форма навчання	Семестр	Усього (годин/кредитів ECTS)	Лекції	Практ. заняття	Лабораторні	Самостійна робота	ДЗ / РГР / К	КР / КПр	Форма сем. контролю
Денна:	2	120/4	34	17	-	69	-	КР-2	екзамен 2с
Заочна	2	120/4	6	8	-	106	-	КР-2	екзамен 2с

Індекс: РМ-6-076/19-2.1.2
 Індекс: РМ-12-076/19-2.1.2

СМЯ НАУ РП 11.01.05-2019

	Система менеджменту якості. Робоча програма навчальної дисципліни «Управління підприємницькими ризиками»	Шифр документа	СМЯ НАУ РП 11.01.01-05-2019
		стор. 2 з 13	

Робочу програму навчальної дисципліни «Управління підприємницькими ризиками» розроблено на основі освітньої програми та робочих навчальних планів № : РМ-6-076/19- РМ-12-076/19 підготовки здобувачів вищої освіти освітнього ступеня «Магістр» за спеціальністю 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність», освітньо-професійних програм «Підприємництво та бізнес-технології», «Підприємницька діяльність в авіації» та відповідних нормативних документів.

Робочу програму розробив:

доцент кафедри економіки та бізнес-технологій Е.Терещенко

доцент кафедри економіки та бізнес-технологій О.Овсак

Робочу програму обговорено та схвалено на засіданні випускової кафедри спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність», (освітньо-професійних програм «Підприємництво та бізнес-технології» та «Підприємницька діяльність в авіації») - кафедри економіки та бізнес-технологій, протокол № 10 від « 28 » серпня 2019р.

Завідувача кафедри

Н. Ушенко

Робочу програму обговорено та схвалено на засіданні науково-методично-редакційної ради факультету Економіки та бізнес-адміністрування, протокол № 8 від « 18 » 10 2019 р.

Голова НМРР

А. Тофанчук

Рівень документа – 3б

Плановий термін між ревізіями – 1 рік

Контрольний примірник

ЗМІСТ

	сторінка
Вступ	4
1. Пояснювальна записка	4
1.1 Заплановані результати	4
1.2. Програма навчальної дисципліни.....	4
2. Зміст навчальної дисципліни	8
2.1. Структура навчальної дисципліни	9
2.2. Курсова робота	10
2.3. Перелік питань для підготовки до екзамену	10
3. Навчально-методичні матеріали з дисципліни	10
3.1. Методи навчання.....	10
3.2. Рекомендована література (базова і допоміжна)	11
3.3. Інформаційні ресурси в Інтернеті.....	11
4. Рейтингова система оцінювання набутих студентом знань та вмінь	11

	Система менеджменту якості. Робоча програма навчальної дисципліни «Управління підприємницькими ризиками»	Шифр документа	СМЯ НАУ РП 11.01.01-05-2019
		стор. 4 з 14	

ВСТУП

Робоча програма (РП) навчальної дисципліни «Управління підприємницькими ризиками» розроблена на основі «Методичних рекомендацій до розроблення та оформлення робочої програми навчальної дисципліни», затверджених розпорядженнями №071/роз. від 10.07.2019 р., №088/ роз., від 16.10.2019 р. та відповідних нормативних документів.

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

1.1. Заплановані результати

Дана навчальна дисципліна є теоретичною та практичною основою сукупності знань та вмінь, що формують профіль фахівця в галузі управління та адміністрування, відноситься до циклу професійної підготовки.

Метою викладання навчальної дисципліни «Управління підприємницькими ризиками» у контексті спеціальності з урахуванням вимог стандарту вищої освіти (освітньої програми) є формування у студентів знань щодо методології управління підприємницькими ризиками та оволодіння практичним інструментарієм застосування прийомів і методів їх ідентифікації та оптимізації, створювання умов безпеки в фінансово-господарській діяльності бізнес-структур. Предметом дисципліни є закономірності, принципи, методи і процеси управління підприємницькими ризиками в умовах мінливого бізнес-середовища, критерії оцінки ступеня ризику при венчурному капіталі; методи визначення ймовірності настання події; методи визначення ступеня ризику; методи оцінки підприємницького ризику; систему керування та організації управління ризиками у підприємстві; прийоми підприємницького ризику.

Завданнями вивчення навчальної дисципліни є:

- вивчення понятійного апарата дисципліни «Управління підприємницькими ризиками»;
- освоєння методологічних основ формування організаційно-економічного механізму управління підприємницькими ризиками;
- вивчення теоретичних основ і оволодіння методичними підходами щодо визначення ступеня ризику та оцінки підприємницьких ризиків;
- оцінювання результативності управління підприємницькими ризиками;
- набуття вмінь обґрунтовувати напрями зниження підприємницькими ризиків та альтернативні варіанти прийняття управлінських рішень.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен набути наступні **компетентності**:

- здатність до адаптації та дії в новій ситуації;
- здатність проводити оцінювання продукції, товарів і послуг в підприємницькій, торговельній та/або біржовій діяльності;
- здатність до ефективного управління діяльністю суб'єктів господарювання в сфері підприємництва, торгівлі та/або біржової діяльності;
- здатність вирішувати задачі з прогнозування процесів розвитку підприємницьких, торговельних і біржових структур із використанням економіко-математичних методів та інформаційних технологій;
- здатність планувати і проводити наукові дослідження з використанням теоретичних та прикладних досягнень в сфері підприємництва, торгівлі та/або біржової діяльності.
- вміння професійно, в повному обсязі й з творчою самореалізацією виконувати поставлені завдання у сфері підприємництва, торгівлі та/або біржової діяльності;
- вміння вирішувати проблемні питання, що виникають в діяльності підприємницьких, торговельних та/або біржових структур за умов невизначеності та ризиків;
- володіння методами та інструментарієм для обґрунтування управлінських рішень щодо створення, функціонування та забезпечення сталого розвитку підприємницьких, торговельних і біржових структур;

	Система менеджменту якості. Робоча програма навчальної дисципліни «Управління підприємницькими ризиками»	Шифр документа	СМЯНАУ РП 11.01.01-05-2019
		стор. 5 з 14	

- здійснювати бізнес-планування оцінювання кон'юнктури ринків та результатів діяльності підприємницьких, торговельних і біржових структур з урахуванням ризиків;
- вміти розробляти та надавати рекомендації щодо напрямків розвитку бізнес-структур, поліпшення їх фінансово-економічного стану, використання антикризових заходів;
- приймати рішення вибору ефективного варіанта вкладення капіталу;
- визначити значення імовірності настання подій і вибрати з можливих подій самої кращої події;
- визначити математичне очікування якої-небудь події; визначити величину підприємницького ризику за двома критеріями – середнім очікуваним значенням і коливанням можливого результату;
- виконувати кількісну оцінку підприємницького ризику за допомогою методів математичної статистики та експертної оцінки ризику;
- визначати прояву (реалізацію) основних правил ризик-менеджменту; визначати прояв основних правил у стратегії ризик-менеджменту;
- виконувати вибір варіанта вкладення капіталу в умовах невизначеної господарської ситуації.

Міждисциплінарні зв'язки: Навчальна дисципліна «Управління підприємницькими ризиками» базується на знаннях таких дисциплін, як «Економіка підприємства», «Потенціал та розвиток підприємства», «Управління бізнес-проектами та рішеннями», «Економіка і організація інноваційної діяльності» та є базою для виконання звітів з виробничої, науково-дослідної та переддипломної практики, та написання кваліфікаційної роботи.

1.2. Програма навчальної дисципліни.

Навчальний матеріал дисципліни структурований за модульним принципом і складається з одного навчального модуля №1 «Управління підприємницькими ризиками», який є логічно завершеною, самостійною, цілісною частиною навчального плану, засвоєння якої передбачає проведення модульної контрольної роботи та аналіз результатів її виконання.

Модуль 1. Управління підприємницькими ризиками

Тема 1. Сутність, зміст і види підприємницьких ризиків

Ризик – історична та економічна категорія. Зв'язок ризику з усім ходом суспільного розвитку. Поява товарно-грошових відносин і перетворення ризику в економічну категорію. Класифікаційна система ризиків. Поняття класифікації ризику. Групи, категорії, види, підвиди і різновиди ризиків. Ризики чисті і спекулятивні. Основні категорії ризиків – природно-якісні, екологічні, політичні, транспортні, комерційні. Розподіл комерційних ризиків за структурною ознакою на майнові, виробничі, торговельні, фінансові. Види фінансових ризиків – ризики, пов'язані з купівельною спроможністю грошей і з вкладенням капіталу (інвестиційні). Різновиди ризиків, пов'язаних з купівельною спроможністю грошей – інфляційні і дефляційні ризики, валютні ризики, ризики ліквідності Підвиди інвестиційних ризиків – ризики упущеної вигоди, зниження прибутковості, ризики прямих фінансових утрат. Різновиди ризику зниження прибутковості – процентні і кредитні ризики. Кредитний ризик – як різновид ризиків прямих фінансових втрат; біржові ризики, ризик банкрутства, селективні ризики [6].

Тема 2. Невизначеність як першопричина ризику підприємницької діяльності.

Сутність невизначеності. Видова класифікація невизначеності. Урахування чинника невизначеності в управлінні підприємством і засоби її зниження. Критерії (правила) обґрунтування господарських рішень в умовах невизначеності та їхня характеристика. Матриця прибутків і матриця витрат, особливості їхньої побудови. Теорія корисності в системі процесів прийняття рішень.

Тема 3. Підприємницькі ризики та їх вплив на прийняття господарських рішень.

Ризик у діяльності суб'єкта господарювання. Сутнісна характеристика ризику. Ризик як

	Система менеджменту якості. Робоча програма навчальної дисципліни «Управління підприємницькими ризиками»	Шифр документа	СМЯНАУ РП 11.01.01-05-2019
		стор. 6 з 14	

економічна категорія. Ризик і невизначеність. Основні риси підприємницького ризику. Чинники впливу на ступінь ризику. Функції ризику в підприємницькій діяльності. Класифікація підприємницьких ризиків.

Тема 4. Оцінювання підприємницьких ризиків

Критерій кількісної оцінки ризику. Методи оцінки підприємницького ризику: статичний метод оцінки, метод експертних оцінок, використання аналогів, комбінований метод. Об'єктивний і суб'єктивний методи визначення імовірності небажаних подій. Емпірична шкала ризику, використовувана в роботі підприємця. Відносна оцінка ризику на основі аналізу фінансового стану фірми.

Тема 5. Аналіз ризику

Рівняння беззбитковості: $\text{Виторг} = \text{Витрати}$ й основні параметри моделі беззбитковості: критичний (беззбитковий) обсяг виробництва = поріг рентабельності, критичне значення ціни реалізації, критичне значення постійних витрат, критичне значення перемінних витрат.

Тема 6. Обґрунтування інвестиційних і фінансових рішень. Інвестиційні рішення та критерій ефективності їх прийняття. Критерії обґрунтування рішень під час прийняття (вибору) інвестиційного проекту. Врахування ризику при обґрунтуванні ставки дисконтування. Коефіцієнт систематичного ризику. Опціональний критерій прийняття рішень. Систематичний ризик і очікувана дохідність компанії.

Тема 7. Система управління підприємницьким ризиком

Сутність і зміст ризик-менеджменту. Ризик – фінансова категорія. Ризик-менеджмент – система управління ризиком у підприємстві. Стратегія і тактика управління ризиком [3]. Дві підсистеми ризику-менеджменту: керована підсистема (об'єкт керування) і керуюча підсистема (суб'єкт керування). Два типи функцій ризику-менеджменту. Функції об'єкта управління. Функції суб'єкта управління, їх складові. Сутність ризик-менеджменту як форми підприємництва. Організація ризику-менеджменту. Поняття організації ризик-менеджменту. Етапи організації ризику-менеджменту: визначення мети ризику і мети ризикових вкладень капіталу, одержання інформації про господарську ситуацію та її аналіз; виявлення ступеня ризику (поняття вартості ризику), розробка й аналіз варіантів зіставлення прибутку і ризику по інвестуванню капіталу, вибір стратегії і прийомів управління ризиком і способів зниження ступеня ризику (інтуїція, інсайт, евристика; основні правила ризику-менеджменту), розробка програми дії щодо зниження ризику з урахуванням психологічного сприйняття ризикових рішень (екстраверсія, інтроверсія), організація заходів щодо виконання наміченої програми дії, контроль за виконанням наміченої програми, аналіз і оцінка результатів виконання обраного варіанта ризикового рішення.

Стратегія ризик-менеджменту. Поняття стратегії ризик-менеджменту. Правила стратегії ризик-менеджменту: сутність правила максимуму виграшу, оптимальної імовірності результату, оптимальної коливання результату, оптимального сполучення виграшу і величини ризику. Три способи вибору варіанта рішення. Прийоми ризик-менеджменту. Складових засобів дозволу ризиків – запобігання ризику, утримання, передача ризику, зниження ступеня ризику. Найбільш розповсюджені прийоми щодо зниження ступеня ризику: диверсифікованість, придбання додаткової інформації про вибір і результати, лімітування, самострахування, страхування.

Тема 8. Страхування – основний прийом ризик-менеджменту

Сутність і зміст страхування. Поняття страхування. Суб'єкти страхування: страхувальник і страховик. Страховий фонд – обов'язковий елемент суспільного відтворення. Страховий інтерес – міра матеріальної зацікавленості в страхуванні. Повний і частковий страховий інтерес. Інтерес страхувальника і страховика. Чотири функції страхування. Зміст ризикової функції

	Система менеджменту якості. Робоча програма навчальної дисципліни «Управління підприємницькими ризиками»	Шифр документа	СМЯ НАУ РП 11.01.01-05-2019
		стор. 7 з 14	

страхування. Призначення попереджувальної функції страхування. Зміст ощадної функції страхування. Зміст контрольної функції страхування. Класифікація страхування. Об'єкти страхування – основна ознака класифікації страхування. Три галузі страхування: особисте, майнове, страхування відповідальності. Види і різновиди страхування. Форми страхування – обов'язкова і добровільна. Система страхових відносин: страхування, подвійне страхування, перестраховання, самостраховання. Організаційна структура страхування. Основні елементи страхування – ризикові обставини, ситуація ризику, вартість (оцінка) об'єкта страхування, страхова подія, страхова сума, страховий внесок, страховий випадок, збиток (збиток) страхувальника, страхова виплата. Система страхової відповідальності. Система дійсної вартості. Система пропорційної відповідальності. Система першого ризику. Система дробової частини. Система відбудовної вартості. Система граничної відповідальності. Їх суть і визначення величин страхового відшкодування. Застереження й умови, внесені в договір страхування – клаузула (clausula – висновок). Умовна і безумовна франшиза. Актуарні розрахунки. Сутність, зміст і задачі актуарних розрахунків. Система статистичних і економіко-математичних методів розрахунку тарифних ставок і визначення фінансових взаємин страховика і страхувальника. Класифікація актуарних розрахунків за галузями страхування, за тимчасовою ознакою, за ієрархічною ознакою. Підрозділ актуарних розрахунків за галузями страхування: розрахунки по особистому, майновому страхуванню, страхуванню відповідальності. Розподіл актуарних розрахунків за тимчасовою ознакою – звітні і планові. Основні показники страхової статистики. Розрахункові показники аналізу і їх визначення: частота страхових подій, коефіцієнт кумуляції ризику, коефіцієнт збитковості (збитку), середня страхова сума на один об'єкт (договір) страхування, середня страхова сума на один потерпілий об'єкт, вага ризику, збитковість страхової суми, норма збитковості (коефіцієнт виплат), частота збитку, вага збитку. Особисте страхування. Суть і ціль особистого страхування. Різновиду особистого страхування: змішане страхування, страхування життя, страхування дітей, страхування до одруження, страхування додаткової пенсії. Обов'язкове державне особисте страхування. Обов'язкове і добровільне медичне страхування. Майнове страхування. Суть і ціль майнового страхування. Добровільне та обов'язкове майнове страхування. Страхування підприємницьких (фінансових) ризиків). Валютні ризики – важливий елемент фінансових ризиків. Методи зниження валютного ризику: правильність вибору, регулювання валютної позиції по контрактах. Страхування відповідальності.

Тема 9. Особливості управління виробничими, маркетинговими та фінансовими ризиками. Поняття виробничих ризиків. Категорії виробничих ризиків. Безпосередньо виробничі ризики. Група ризиків, що виникають у процесі розробки стратегії фірми. Постачальницькі ризики. Група ризиків порушення планових термінів. Транспортні ризики і міжнародний стандарт класифікації транспортних ризиків. Поняття маркетингового (реалізаційного) ризику. Безпосередньо збутові ризики. Ризики: недостатньої сегментації ринків збуту; помилково обраного цільового сегмента ринку; помилкового вибору стратегії продажу; неправильної організації й одержання неадекватних результатів маркетингових досліджень; помилкового ціноутворення; невдалої організації мережі збуту і системи просування товару. Ризики взаємодії з контрагентами і партнерами в процесі організації продажу продукції (послуг). Ризики непередбаченої конкуренції. Поняття фінансових ризиків. Ризики, пов'язані з купівельною спроможністю грошей: валютні, інфляційні, дефляційні. Ризики непередбачених витрат і перевищення витрат на виробництво. Ризики незабезпечення господарської діяльності необхідним фінансуванням.

Тема 10. Методи управління економічними ризиками. Принципи управління ризиками. Система управління ризиками. Основи профілактики ризиків: диверсифікація та лімітування. Самострахування, як метод зниження рівня ризиків. Страхування ризику. Інформація в системі

	Система менеджменту якості. Робоча програма навчальної дисципліни «Управління підприємницькими ризиками»	Шифр документа	СМЯНАУ РП 11.01.01-05-2019
		стор. 8 з 14	

управління ризиками.

Тема 11. Особливості управління фінансовими ризиками. Ризики, пов'язані з вкладенням капіталу (інвестиційні ризики): вкладення коштів у виробничу і невиробничу сфери економіки; діяльності фірми на фінансовому ринку. Комплексне управління довгостроковими інвестиціями та оборотним капіталом підприємства. Економічна рентабельність активів підприємства. Антикризове управління фінансами підприємства. Прогнозування ймовірності банкрутства підприємства.

Тема 12. Ризик-менеджмент у сфері зовнішньоекономічної діяльності

Ризики, пов'язані із зовнішньоекономічної діяльності. Основні види ризиків у зовнішньоекономічній діяльності. Ризики країни. Ризик вибору партнера та його надійності. Транспортні ризики. Ризики, пов'язані з основними положеннями зовнішньоекономічного контракту. Практичні аспекти аналізу і розрахунку ризиків на етапі підготовки зовнішньоекономічної операції.

Тема 13. Кількісний аналіз проектних ризиків і можливості комп'ютерного моделювання

Проектні ризики. Методи аналізу ризиків інвестиційних проектів. Метод комп'ютерного імітаційного моделювання Монте-Карло.

Тема 14. Методи зниження ризику в різних підприємницької діяльності

Характеристика ризиків у комерційної діяльності підприємства. Сутність комерційних ризиків та їх класифікація. Необхідність урахування фактору невизначеності в комерційній діяльності підприємства. Маркетингові ризики. Обсяги виробництва продукції та надання послуг при нестабільних умовах функціонування. Ризики недостатньої сегментації ринків збуту продукції (послуг), помилкового вибору цільового сегменту ринку, помилкового вибору стратегії продажу продукту. Ризик невірної організації та одержання неадекватних результатів маркетингового дослідження, помилкового ціноутворення, неуспішної організації збутових мереж та системи просування товару до споживача. Ризик неефективної реклами, переоцінки маркетингових принципів збуту. Економічна безпека підприємства. Програма забезпечення економічної безпеки за основними напрямками. Програма отримання та аналізу комерційної інформації (ЕКАУТІНГ).

Окремим 2 –им модулем є Курсова робота (КР), яка виконується в 2 семестрі.

Модуль 3 – «Курсова робота».

Метою виконання КР є здійснення обґрунтування господарського рішення щодо вибору ефективного варіанту вкладення капіталу на основі проведеної оцінки величини підприємницького ризику для забезпечення розвитку та безпеки в фінансово-господарській діяльності підприємницької структури на підставі вихідних умов, заданих в методичних рекомендаціях до виконання курсової роботи.

Для успішного виконання курсової роботи студент повинен знати: сутність, зміст і види підприємницьких ризиків, особливості управління виробничими, маркетинговими та фінансовими ризиками, методи управління економічними ризиками, особливості управління фінансовими ризиками, методи зниження ризику в різних підприємницької діяльності, а також вміти: визначити значення ймовірності настання подій і вибирати з можливих подій самої кращої події, визначити математичне очікування події; виконувати кількісну оцінку підприємницького ризику за допомогою методів математичної статистики та експертної оцінки ризику; виконувати вибір варіанта вкладення капіталу в умовах невизначеної господарської ситуації, використовувати сучасні методи визначення ступеня ризику; методи оцінки підприємницького ризику; систему керування та організації управління ризиками у підприємстві; прийоми оптимізації підприємницького ризику та розробляти заходи з ризик-

	Система менеджменту якості. Робоча програма навчальної дисципліни «Управління підприємницькими ризиками»	Шифр документа	СМЯНАУ РП 11.01.01-05-2019
		стор. 9 з 14	

менеджменту.

У результаті виконання курсової роботи студент набуває наступні **компетентності**:
вміння вирішувати проблемні питання, що виникають в діяльності підприємницьких, торговельних та/або біржових структур за умов невизначеності та ризиків та володіння методами та інструментарієм для обґрунтування управлінських рішень щодо створення, функціонування та забезпечення сталого розвитку підприємницьких, торговельних і біржових структур.

2. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

2.1. Структура навчальної дисципліни.

№ п/п	Назва теми	Обсяг навчальних занять (год.)								
		Денна форма навчання				Заочна форма навчання				
		Усього	Лекції	Практ. заняття	СРС	Усього	Лекції	Лекції Практ.заня	СРС	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
Модуль №1 «Управління підприємницькими ризиками»										
1.1	Сутність, зміст і види підприємницьких ризиків	1 семестр				1 семестр		2 семестр		
		8	2 2	2	2	3	1	-		2
1.2	Невизначеність як першопричина ризику підприємницької діяльності.	8	2 2	2	2	2	-	-		2
1.3	Підприємницькі ризики та їх вплив на прийняття господарських рішень.	5	2	2	1	3	-	-		3
1.4	Оцінювання підприємницьких ризиків	5	2	1	2	3	-	-		3
1.5	Аналіз ризику	5	2	1	2	3	-	-		3
1.6	Обґрунтування інвестиційних і фінансових рішень.	5	2	1	2	3	1	-		2
1.7	Система управління підприємницьким ризиком	5	2	1	2	6	1	-	2	3
1.8	Страховання – основний прийом ризик-менеджменту	5	2	1	2	9	-	2		7
1.9	Особливості управління виробничих, маркетингових та фінансових ризиків.	5	2	1	2	7	-	-		7
1.10	Методи управління економічними ризиками	5	2	1	2	8	1	-	2	5
1.11	Особливості управління фінансовими ризиками	5	2	1	2	7	-	-		7
1.12	Ризик-менеджмент у сфері зовнішньоекономічної діяльності	5	2	1	2	7	-	-		7
1.13	Кількісний аналіз проектних ризиків і можливості комп'ютерного моделювання	9	2	1	6	9	-	-	2	5
1.14	Методи зниження ризику в різних підприємницької діяльності	9	2	1	6	10	-	-		10
1.15	Модульна контрольна робота №1	4	2	-	2		-	-		

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
1.16	Підсумкова семестрова контрольна робота	-	-	-	-	10	-	-	2	8
Усього за модулем №1		90	34	17	39	90	4	2	8	76
Модуль № 2 Курсова робота										
		30			30					30
Усього за навчальною дисципліною		120	34	17	69	120	4	2	8	106

2.2. Курсова робота .

Курсова робота (КР) з дисципліни виконується у другому семестрі, з метою закріплення та поглиблення теоретичних знань та вмінь, набутих студентом у процесі засвоєння навчального матеріалу дисципліни. Виконання КР є важливим етапом у підготовці фахівця з напряму управління та адміністрування.

Конкретна мета КР міститься в обґрунтуванні господарського рішення щодо вибору ефективного варіанту вкладення капіталу на основі проведеної оцінки величини підприємницького ризику для забезпечення розвитку та безпеки в фінансово-господарській діяльності підприємницької структури на підставі вихідних умов, заданих в методичних рекомендаціях до виконання курсової роботи.

Для успішного виконання курсової роботи студент повинен знати: сутність, зміст і види підприємницьких ризиків, особливості управління виробничими, маркетинговими та фінансовими ризиками, методи управління економічними ризиками, особливості управління фінансовими ризиками, методи зниження ризику в різних підприємницької діяльності, а також вміти: визначити значення імовірності настання подій і вибирати з можливих подій самої кращої події, визначити математичне очікування події; виконувати кількісну оцінку підприємницького ризику за допомогою методів математичної статистики та експертної оцінки ризику; виконувати вибір варіанта вкладення капіталу в умовах невизначеної господарської ситуації, використовувати сучасні методи визначення ступеня ризику; методи оцінки підприємницького ризику; систему керування та організації управління ризиками у підприємстві; прийоми оптимізації підприємницького ризику та розробляти заходи з ризик-менеджменту.

У результаті виконання курсової роботи студент набуває наступні **компетентності**: вміння вирішувати проблемні питання, що виникають в діяльності підприємницьких, торговельних та/або біржових структур за умов невизначеності та ризиків та володіння методами та інструментарієм для обґрунтування управлінських рішень щодо створення, функціонування та забезпечення сталого розвитку підприємницьких, торговельних і біржових структур.

Теми курсових робіт та завдання для їх виконання розробляються автором робочої програми. Вказані навчальні матеріали затверджуються протоколом засідання кафедри, доводяться до відома студента індивідуально і виконуються відповідно до методичних рекомендацій. Номер варіанту теоретичної частини та завдання дорівнює сумі двох останніх цифр індивідуального плану студента.

2.3. Перелік питань для підготовки до екзамену.

Перелік питань та зміст завдань для підготовки до екзамену, розробляються провідними викладачами та затверджуються протоколом засідання кафедри та доводяться до відома студентів.

3. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ З ДИСЦИПЛІНИ

3.1. Методи навчання

При вивченні навчальної дисципліни використовуються наступні методи навчання:

- пояснювально-ілюстративний метод;
- метод проблемного викладу;
- репродуктивний метод;
- дискусійний метод;
- дослідницький метод.

Реалізація цих методів здійснюється при проведенні лекцій, демонстрацій, самостійному вирішенні задач, роботі з навчальною літературою, аналізі та вирішенні задач оцінювання та нейтралізації підприємницьких ризиків.

3.2. Рекомендована література

3.2.1 Керування ризиком. Методи загального оцінювання ризику (ІЕС/ISO 31010:2009, IDT). ДСТУ ІЕС/ISO 31010:2013. – К.: Мінекономрозвитку України, 2015. – 73 с. 3.2.2. Бадалова А. Г. Управление рисками деятельности предприятия: Учебное пособие / А. Г. Бадалова, А. В. Пантелеев. - М.: Вузовская книга, 2016. - 234 с.

3.2.3 Белов П. Г. Управление рисками, системный анализ и моделирование в 3 ч.: Учебник и практикум для бакалавриата и магистратуры / П. Г. Белов. - Люберцы: Юрайт, 2016. - 211 с.

3.2.4. Васин С. М. Управление рисками на предприятии / С. М. Васин, В. С. Шутов. - М.: КноРус, 2018. – 304 с.

3.2.5. Воронцовский А. В. Управление рисками: Учебник и практикум для бакалавриата и магистратуры / А. В. Воронцовский. - Люберцы: Юрайт, 2016. - 414 с.

3.2.6. Вяткин В. Н. Риск-менеджмент / В. Н. Вяткин, В. А. Гамза, Ф. В. Маевский. - М.: Юрайт, 2016. – 354 с.

3.2.7. Грачева М. В. Проектный анализ: учет рисков / Учебно-практическое пособие. - Москва: Проспект, 2017. - 176 с.

3.2.8. Антонов Г. Д. Управление рисками организации: Учебное пособие / Г. Д. Антонов, О. П. Иванова, В. М. Тумин. - М.: НИЦ ИНФРА-М, 2017. - 153 с.

3.2.9. Круи М. Основы риск-менеджмента / М. Круи, Д. Галэй, Р. Марк. М.: Юрайт, 2017. – 392 с.

Допоміжна література

3.2.10. Банківські ризики: теорія та практика управління: монографія [Текст] / Л. О. Примостка, О. В. Лисенюк, О. О. Чуб; Мін-во освіти і науки України, ДВНЗ «КНЕУ» ім. Вадима Гетьмана». - К.: КНЕУ, 2015. - 456 с.

3.2.11. Кричевский М. Л. Финансовые риски / М. Л. Кричевский. - М.: КноРус, 2017. – 244 с.

3.2.12. Рыхтикова Н. А. Анализ и управление рисками организации / Н. А. Рыхтикова. - М.: Инфра-М, 2018. – 248 с.

3.2.13. Страхование и управление рисками / Под ред. Г. В. Черновой. - М.: Юрайт, 2017. – 768 с.

3.2.14. Финансы организаций: управление финансовыми рисками / Под ред. И. П. Хомнич, И. В. Пещанской. - М.: Юрайт, 2018. – 346 с.

3.2.15. Шкурко В. Е. Управление рисками проекта / В. Е. Шкурко. - М.: Юрайт, 2017. – 182 с.

Інформаційні ресурси в інтернеті

3.2.16. Міжнародний Інститут Дослідження Ризиків [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.miiir.ru/>.

	Система менеджменту якості. Робоча програма навчальної дисципліни «Управління підприємницькими ризиками»	Шифр документа	СМЯ НАУ РП 11.01.01-05-2019
		стор. 12 з 14	

3.2.17. Quantum – Finance in Perspective. Сайт, присвячений кількісним методам ризик-менеджменту [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://www.quantummagazine.com/166AS/NZS Risk Management Standart4360:1999](http://www.quantummagazine.com/166AS/NZS_Risk_Management_Standart4360:1999) [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://www.riskmanagement.com.ua>.

4. РЕЙТИНГОВА СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ НАБУТИХ СТУДЕН-ТОМ ЗНАНЬ ТА ВМІНЬ.

4.1. Оцінювання окремих видів виконаної студентом навчальної роботи здійснюється в балах відповідно до табл.4.1.

Таблиця 4.1

Вид навчальної роботи	Максимальна кількість балів	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
	Модуль №1	
	1 семестр	1 семестр
Виконання завдань на практичних заняттях	76×5 = 35	2 семестр
		56×2 = 10
Виконання та захист домашнього завдання (контрольної роботи)	8	20
<i>Для допуску до виконання модульної контрольної роботи №1 студент має набрати не менше</i>	26 балів	-
Виконання модульної контрольної роботи №1	17	-
<i>Підсумкова семестрова контрольна робота</i>		30
Усього за модулем №1	60	60
Семестровий екзамен	40	40
Усього за дисципліною	100	

4.2. Виконані види навчальної роботи зараховуються студенту, якщо він отримав за них позитивну рейтингову оцінку (Додаток 3).

4.3. Сума рейтингових оцінок, отриманих студентом за окремі види виконаної навчальної роботи, становить поточну модульну рейтингову оцінку, яка заноситься до відомості модульного контролю.

4.4. Підсумкова модульна рейтингова оцінка, отримана студентом за результатами виконання та захисту домашньої (контрольної) роботи в балах, за національною шкалою та шкалою ECTS заноситься до відомості модульного контролю.

4.5. Сума підсумкової семестрової модульної та екзаменаційної рейтингових оцінок, у балах становить підсумкову семестрову рейтингову оцінку, яка перераховується в оцінки за національною шкалою та шкалою ECTS (Додаток 5).

4.6. Підсумкова семестрова рейтингова оцінка в балах, за національною шкалою та шкалою ECTS заноситься до заліково-екзаменаційної відомості, навчальної картки та залікової книжки студента, наприклад, так: **92/Відм./А, 87/Добре/В, 79/Добре/С, 68/Задов./D, 65/Задов./Е тощо.**

4.7. Підсумкова модульна рейтингова оцінка, отримана студентом за результатами виконання та захисту курсового проекту/роботи, крім відомості модульного контролю, заноситься також до навчальної картки, залікової книжки та Додатку до диплома, наприклад,

Система менеджменту якості.
Робоча програма навчальної дисципліни
«Управління підприємницькими ризиками»

Шифр
документа

СМЯНАУ
РП 11.01.01-05-2019

стор. 13 з 14

так: **92/Відм./А, 87/Добре/В, 79/Добре/С, 68/Задов./D, 65/Задов./Е** тощо.

(Ф 03.02 – 01)

АРКУШ ПОШИРЕННЯ ДОКУМЕНТА

№ прим.	Куди передано (підрозділ)	Дата видачі	П.І.Б. отримувача	Підпис отримувача	Примітки

(Ф 03.02 – 02)

АРКУШ ОЗНАЙОМЛЕННЯ З ДОКУМЕНТОМ

№ пор.	Прізвище ім'я по-батькові	Підпис ознайомленої особи	Дата ознайомлення	Примітки

(Ф 03.02 – 04)

АРКУШ РЕЄСТРАЦІЇ РЕВІЗІЇ

№ пор.	Прізвище ім'я по-батькові	Дата ревізії	Підпис	Висновок щодо адекватності

(Ф 03.02 – 03)

АРКУШ ОБЛІКУ ЗМІН

№ зміни	№ листа (сторінки)				Підпис особи, яка внесла зміну	Дата внесення зміни	Дата введення зміни
	Зміненого	Заміненого	Нового	Анульованого			

(Ф 03.02 – 32)

УЗГОДЖЕННЯ ЗМІН

	Підпис	Ініціали, прізвище	Посада	Дата
Розробник				
Узгоджено				
Узгоджено				
Узгоджено				